

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ
UNIWERSYTET NARODOWY W UŻHORODZIE
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
CHERSONSKI WYDZIAŁ ODESKIEGO UNIWERSYTETU SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI –
STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.**

***TOM V: DYNAMIKA BADAŃ NAUKOWYCH I EDUKACYJNYCH
W WARUNKACH PANDEMII***

Pod redakcją naukową:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

***TOM V: ДИНАМІКА НАУКОВИХ ТА ОСВІТНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ***

За науковою редакцією:
Ян Гґжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький

Konin – Użhorod – Cherson
2021

Конін – Ужгород – Херсон
2021

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том V: Динаміка наукових та освітніх досліджень в умовах пандемії [колективна монографія] / [Наукова редакція: Я. Гжесяк, І. Зимомя, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон: Посвіт, 2021. 428 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom V: Dynamika badań naukowych i edukacyjnych w warunkach pandemii [monografia zbiorowa] / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2021. 428 s.

ISBN 978-617-8003-19-7

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **I.Zymomyra**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; dr hab., prof. **W.Halunko** (executive editor); dr hab., prof. **O.Dobrowolska**; dr hab., prof. **M.Zymomyra**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **T.Mishenina**; dr hab., prof. **O.Newmerzycka**; dr hab., prof. **A.Peczarskyj**; dr **I.Plieth-Kalinowska**; dr **O.Zymomyra**; **O.Nepsha**.

Redakcyjna kolegia:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; доктор філологічних наук, проф. **І.Зимомя**; доктор історичних наук, проф. **В.Ільницький**; доктор юридичних наук, проф. **В.Галуцько** (відповідальний секретар); доктор філологічних наук, проф. **О.Добровольська**; доктор філологічних наук, проф. **М.Зимомя**; доктор педагогічних наук, проф. **Ю.Кузьменко**; доктор педагогічних наук, проф. **Т.Мішеніна**; доктор педагогічних наук, проф. **О.Невмержицька**; доктор філологічних наук, проф. **А.Печарський**; д-р І. **Пліт-Каліновська**; кандидат філологічних наук, доц. **О.Зимомя**; **О.Непша**.

Recenzenci:

dr hab., prof. **Zenon Jasiński**
dr hab., prof. **Ihor Dobriański**

Рецензенти:

д-р габ., проф. **Зенон Ясінські**
д-р педагогічних наук, проф. **Ігор Добрянський**

ISBN 978-617-8003-19-7

© Я. Гжесяк, І. Зимомя, В. Ільницький, 2021
© Посвіт, 2021

ЗМІСТ

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Grzesiak J. Badania jakościowe nad pomnażaniem i wyzwalaniem kompetencji w toku edukacji on-line.....	6
Варнавська І. Основні аспекти інноваційних технологій в освітньому процесі.....	20
Гвоздяк О. Динаміка німецько-українських лінгвокультурних взаємин на Закарпатті.....	33
Голованова І., Бєлікова І., Безбородько М., Хорош М. Принцип структурування навчального матеріалу дисциплін з менеджменту освіти в магістратурі педагогічного вищого навчального закладу.....	41
Honsalies-Munis S. African american language and cultural realia in the novel 'Jazz' by Tony Morrison (multicultural aspect).....	49
Гричаник Н. Самостійна та індивідуальна робота в методичній підготовці студента до проведення шкільного аналізу епічного твору.....	59
Добровольська О. Мовно-стильові засоби індивідуалізації персонажів трагедії В. Шекспіра «Юлій Цезар» в оригіналі та перекладі В. Мисика.....	67
Емельянова Ю. Понятіе «общечеловеческие ценности» в постглобализационном дискурсе.....	80
Зимомря М., Зимомря І. Барви життя педагога – в трудах. Леоніду Оршанському – 60	89
Ільницький В. Життєвий та бойовий шлях Володимира Фрайта (1911 – 1951).....	96
Карпан О. Role of colour in dress design.....	106
Краснова О., Плужнікова Т., Ляхова Н., Краснов О. Особливості роботи психолога в закладі дошкільної освіти комбінованого типу.....	114
Курок В., Хоруженко Т. Практична підготовка майбутніх учителів у Глухівському учительському інституті в кінці ХІХ – на початку ХХ сторіччя.....	122
Литньова Т. Роль міжкультурної комунікативної компетентності у підготовці фахівців сфери гостинності.....	130
Малинка М., Александрович Т. Формування загальнокультурної компетентності у здобувачів вищої освіти під час вивчення гуманітарних дисциплін як необхідна складова сучасного освітнього процесу.....	139
Мінчак Н., Хомош Ю. Теоретико-методичні засади організаційно-економічного механізму управління персоналом.....	147
Мойсюк В., Луцик Н. Зоосемічний та флоросемічний символи як компоненти фразеологічних одиниць французької мови.....	159
Непша О., Іванова В., Зав'ялова Т. Навчальна практика як умова формування екологічної культури майбутніх учителів географії.....	169

Нестерович Б., Тарасенко Г. Досвід вивчення стану сформованості професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до музично-виховної роботи в школі 1-го ступеня.....	182
Plieth-Kalinowska I. Kompetencje społeczno-emocjonalne trzylatków przedmiotem badań jakościowych.....	196
Прохненко І., Росул Т., Добровольський Л. Містифікована історія Середнянського замку: спростування та наукова верифікація.....	203
Проценко А, Котова О, Ушаков В. Генеза понять «компетенція» та «компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми.....	220
Романова Н. Функції частки ја в політичному дискурсі (на матеріалі електронних версій промов Ангели Меркель за 2020 рік)	229
Суханова Г, Купрєєнко М., Іваненко В. Форми фізичної рекреації як підґрунтя формування здорового стилю життя студентської молоді.....	241
Ткаченко Т. Фемінне прозописьмо Євгенії Божик.....	255
Харченко Н., Краснова О. Активні методи навчання – вимога часу.....	263
Khrystova T. Diagnostics and monitoring of youth health.....	271
Цінько С. Семантична та структурна характеристики лексичних елементів на позначення внутрішнього стану людини у романістиці Люко Дашвар.....	280
Чубіна Т., Федоренко Я. Соціологічні проблеми соціалізації особистості.....	290
Chukhno O. Techniques of developing trainee teachers' pronunciation skills in distance education.....	299
Шевчук Л. До питання про диференціацію навчання у країнах Європи: від найдавніших часів до епохи Відродження.....	307
Шемчук В. Психічна напруженість в модельованих екстремальних умовах діяльності.....	319
Шеретюк Р., Стоколос Н. «Перед Богом і Вітчизною відповідальні» (Практика підготовки педагогів римо-католицького ордену піарів на Волині та їх видатні представники (XVIII – початок XIX ст.))	328
Шілінг А. Архітектура інформаційної системи оцінювання знань споживачів освітніх послуг у закладах вищої освіти.....	337
Яненко Л. До науки про народовладдя.....	352

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Божук Т., Гуштан К. Регіональна рекреаційно-туристична дестинація «Північно-західний мегасхил масиву Боржава».....	366
Гришко С., Непша О., Прохорова Л. Гідрогеологічні умови формування ресурсів підземних вод Приазов'я.....	381
Ільницька К., Краснобокий Ю., Ткаченко І. Системно-інтегративний підхід до викладання фундаментальних наук у процесі підготовки учителів природничих дисциплін освітнього ступеня Магістр.....	395

Наталія ХАРЧЕНКО
Оксана КРАСНОВА
(Полтава, Україна)

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ – ВИМОГА ЧАСУ

New teaching methods in higher education institutions are covered. The structure of the lecture course should be based on the methodological principles of developmental learning; seminar-practical classes should be developed in combination with lectures, supplementing their content by learning new material and acquiring certain practical skills. It is a question of activation of process of training, adjustment of its direction from pure acquisition of knowledge on training at which knowledge is the mediator for formation of skills and abilities. It is necessary to use such methods of control that activate the educational and cognitive activities of students, namely: testing, programmed control, final interview, development and defense of graduation theses in the form of abstracts and real projects, etc.

Сьогодні вища освіта в Україні в новій фазі радикальних змін навчального процесу по причині як досягнення нового якісного ринкового формування, так й інтеграції освіти в Європейській освітницький простір за принципами Болонської декларації.

Модульний метод навчання передбачає перехід до встановлювальних та проблемних лекцій, що дають загальну інформацію по вузловим і найбільш складним питанням курсу. Структуру лекційного курсу слід будувати на методичних принципах розвивального навчання; семінарсько-практичні заняття слід опрацьовувати в комплексі з лекціями, доповнюючи їх зміст вивченням нового матеріалу і надбанням певних практичних навичок [1, 23].

Сьогодні з особливою гостротою перед викладачами закладів вищої освіти постає проблема модифікації процесу навчання. Невпинний потік інформації, поява на професійних ринках нових технологій обумовлює необхідність перебування професійної освіти, а широко розповсюджена у вищій школі традиційна система, за якою основне місце займають пояснювальні методи навчання, не дозволяє досягти бажаного результату.

Традиційно прийнятий педагогічний підхід якщо не вичерпав себе, то на даному етапі стає не достатньо актуальним для виконання завдання якісної підготовки спеціалістів. Наскільки інтенсивно збільшується обсяг наукових знань, настільки інтенсивно повинна орієнтуватись та змінюватись система викладання цих знань і якості їх засвоєння.

Активне навчання – це спосіб реалізації навчального процесу, який забезпечує можливість здійснення кожним студентом під час занять безперервної цілеспрямованої і ефективною навчально-пізнавальною діяльністю на основі прямого та зворотного зв'язку з викладачем. Технології активного навчання реалізуються лише в умовах децентралізованого індивідуалізованого та ди-

ференційованого навчання, що передбачає здійснення навчального процесу в невеликих за кількістю групах.

При розробці методів активного навчання як центральна проблема розглядається активність учбово-пізнавальної діяльності студентів безпосередньо на заняттях, головним чином – на лекції як провідній формі реалізації навчального процесу [2, 256].

Навіть дуже гарний текст – це ще не гарна лекція. На успіх лекції впливають такі фактори:

- Застосування нових інформаційних технологій
- Створення проблемних ситуацій
- Підготовка лектора
- Точність розрахунку часу
- Контакт з аудиторією
- Яскравість, переконливість, доступність
- Простота і грамотність мови
- Вільне володіння матеріалом
- Свіжість і точність матеріалу

Серед технологій активного навчання, передбачених для лекцій, можна виділити наступні.

«Звичайна» (традиційна) лекція є інформаційно-узагальнюючою, ґрунтується на монолозі викладача. Студенти сприймають інформацію, головним чином, на слух за допомогою традиційних засобів візуалізації матеріалу (дошки та крейди). Передбачається, що вони здатні хоча б частково засвоїти зміст у ході лекції. Для більш глибокого засвоєння навчального матеріалу використовуються практичні заняття та самостійна позааудиторна робота студентів.

«Лекція-переконання». Основним засобом активізації навчального процесу на основі зворотного зв'язку є діалог зі студентом. Викладач, використовуючи переважно мовно-логічну форму подачі матеріалу, діє на свідомість, сферу раціонального мислення і намагається переконати студентів в актуальності і достовірності знань, пояснити зміст нових понять і визначень у відповідь на природні запитання, які виникають під час лекції. Ступінь активності навчання вимірюється часткою навчального часу, відведеного викладачем на навчальний діалог. Звичайно, що в ньому бере участь невелика кількість найбільш «сміливих» студентів і такий діалог значно скорочує обсяг фактично викладеного навчального матеріалу, перетворюючи лекцію в інший вид навчальних занять. Вважаємо, що лекція-бесіда в основному знижує активність процесу навчання, оскільки обсяг викладеного навчального матеріалу скорочується, увага викладача переключається на невелику частину студентів, а решта витрачають свій лекційний час на інші цілі, які не завжди мають відношення до процесу навчання. Більш ефективним може бути псевдодіалог, коли викладач задає аудиторії питання, які не передбачають відповіді зі сторони студентів. Такі питання імітують індивідуальний діалог і є достатньо потужним засобом активізації розумової діяльності зі сприйняття навчальної інформації [2, 257].

До лекцій, на яких використовують методи і прийоми активного навчання, відносять також лекцію-дискусію, лекцію-дослідження, лекцію-консультацію, лекцію – «прес-конференцію», відеолекцію, комп'ютерну лекцію.

При викладанні дисципліни пропонується застосування звичайних лекцій та лекцій-дискусій. Зокрема, лекція-дискусія проводиться під час вивчення тем, з числа найбільш підготовлених студентів обираються 3 групи (3–4 студенти), які готують основний програмний матеріал і презентують його на лекції. Решта студентів теж готуються до лекції за рекомендованими підручниками. Під час лекції проводяться дискусія з приводу проблемних питань теми (пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимальних; використання аналізу у процесі прийняття рішень; аналіз типових варіантів альтернативних рішень). Вивчення теми саме таким чином спонукає студентів до аналізу рівня своєї підготовки, оскільки вміння вибирати певний варіант рішення та переконувати опонентів у його правильності потребує неабияких знань та умінь [2, 258].

При викладанні дисципліни слід застосовувати активну методику навчання з використанням повного комплексу методів навчання: словесних, наочних і практичних з позицій креативної педагогіки з акцентом на розвиток творчої активності і самостійності студентів. Для активізації учбово-пізнавальної діяльності можна запропонувати студентам:

- виконання письмових завдань тренувального характеру: складних тестових завдань, криптограм, завдань на розуміння термінологічного інструментарію дисципліни, завдання на розуміння логічних взаємозв'язків між елементами закладу як системи; визначенню ефективності заходів у площині організаційного та науково-технічного прогресу; оцінці ефективності підвищення якості надання послуг; аналізу витрат і цін на послуги;

- написання повідомлень та рефератів на обрану тему;
- самостійне проведення наукових досліджень та підготовку наукових доповідей;
- складання тез, підготовку розгорнутих або коротких анотацій та наукових статей;
- підготовку письмових відповідей на проблемні питання;
- виконання творчих завдань як індивідуальних, так і групових;
- складання структурно-логічних схем до окремих тем дисципліни, що виносяться на самостійне вивчення.

Найбільш ефективною формою надбання професійних знань і навичок у прийнятті науково-обґрунтованих управлінських рішень в умовах ринкової економіки вважається форма ділової гри (кейс-стаді). Як підкреслюють фахівці, саме в даних видах ігор у найбільшій мірі відпрацьовуються: вміння приймати рішення в реальних умовах і захищати його, вміння працювати в колективі над вирішенням загальної задачі; ініціативність і творче відношення до своїх обов'язків [1, 24]. Тому ситуації, що стосуються таких важливих питань, як, наприклад, вибір організаційно-правової форми та організаційної структури управління, розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності закладу слід пропонувати студентам не лише під час проведення аудиторних занять, але й задавати в якості самостійного до-

машнього завдання при обов'язковому контролі за виконанням зі сторони викладача. У процесі вивчення дисципліни деякі питання потребують дискусійного обговорення під час аудиторних занять на зразок проведення дебатів по типу Оксфордських або демократичних семінарів. Для інтенсифікації навчання, скорочення часу на опрацювання результатів доцільно впровадити в навчальний процес комп'ютерну техніку й сучасне програмне забезпечення («Касатка», «Галактика», «БЗСТ-4», «БЗСТ ПРО...», «БЗСТ-Ф», «1С: Бухгалтерська версія», «МІРАКЛ», «Парус», «Магкеїп§ Ехрегі 1.1», «Beio Pro V 1.5», «8САБА 5» та ін.).

Структура безперервного покращення рівня освіти майбутніх фахівців передбачає вдосконалення навчальної та науково-методичної роботи у відповідності з вимогами Болонського процесу. Тому в основі викладання дисципліни повинен домінувати проблемний підхід і відповідні йому активні форми колективного обговорення матеріалу: діалог, зіставлення різних точок зору, дискусія, аналіз конкретних ситуацій. До кожної теми навчального курсу слід розробити плани семінарів-практикумів, визначити рекомендований перелік тем-рефератів, доповідей та теоретичних повідомлень, відпрацювати зміст виїзних тематичних занять для опанування передового досвіду та технологій, підготувати перелік завдань для виконання при стажуванні в закладах, підготувати проблемні питання для співбесіди, надати методичні поради для самоосвіти й запропонувати необхідні інформаційні джерела.

Інтеграційні процеси пов'язані з модернізацією освіти в напрямку її фундаменталізації вимагають корекції направленості навчального процесу від простого навчання в навчальному закладі до усвідомлення людиною необхідності та уміння навчатися на протязі життя. Тому, головною задачею закладу вищої освіти є підготовка такого спеціаліста, який буде здатний до безперервного самовдосконалення. Виконання цієї цільової установки навчання у більшій мірі спонукає добре організована самостійна робота, яка зближує навчальний процес з реальними умовами майбутньої професійної діяльності. Професійна майстерність залежить не тільки від знань теоретичних і методичних основ. Важливо вміти рішати задачі, які виникли в практиці, розбиратися в самих передбачених ситуаціях [3, 164].

Виконуючи завдання, які складені в формі кейсів, студенти повторюють те, що вже вчили, та крім того, дізнаються щось нове.

При пошуку відповіді на поставлені задачі студенти можуть застосовувати накопичені знання, перевірити свої здібності, аналізувати, систематизувати дані, роботи узагальнення та висновки. У процесі мислення в тісному взаємозв'язку знаходяться формалізовані та неформалізовані компоненти. Тут важливу роль відіграє підключення емоційних компонентів та підсвідомих думок (інтуїтивне рішення і т. п.).

При аналізі ситуацій, які запропоновані в кейсах, можливе застосування різних алгоритмів з позиції творчого розвитку студентів.

Розгляд конкретних ситуацій – вид навчання прийняття рішення з використаннями аналізу параметрів конкретної ситуації, яка взята з практичної діяльності.

Інтерес студентів до занять з використанням кейсів великий. Ситуація спільного творчого об'єднання навчального предмету дозволяє реалізувати «оптимальні» траєкторії підготовки для кожного студента [3, 165].

Заняття в формі «кейс – стаді», безпечно викликає цікавість у студентів, дозволяє ілюструвати, збагатити теоретичний матеріал по бухгалтерському обліку в процесі дій самих студентів. Практичні заняття в такій формі необхідно розглядати як доповнення лекційного курсу. Матеріали, які положенні в основу кейсів, з початку треба розглядати на лекції. Бажано пояснити загальні проблеми даної теми, дати широкий спектр інформації, які не закладені в матеріалах кейсу. Лекція і кейс створюють єдине ціле.

Кейс – метод («метод казусів») був відомий викладачам у нашій країні ще в 20-ті роки. Перші підпори кейсів були опубліковані в 1925 році в «Звітах Гарвардського університету». Класичне визначення поняття: «Кейс являє собою опис ділової ситуації, яка реально стоїть перед відповідальними менеджерами». За визначенням Ендрю Тоуля: «...кейс – тоталізатор, який прискорює процес навчання шляхом внесення практичного досвіду». В перекладі з англійського, кейс – це випадок.

Зараз існують дві класичні школи кейс-стаді – Гарвардська і Манчестерська, і відповідно – американська та західноєвропейська. Американські кейси більші за обсягом (20–25 сторінок тексту плюс 8–10 сторінок ілюстрацій) та передбачають пошук слухачам єдиного вірного рішення. Європейські кейси в 1,5–2 рази коротші, але багато варіантів.

Сьогодні Гарвардська школа бізнесу має пріоритетне значення case studies в навчанні бізнесу та виділяє 90 % навчального часу на розбір конкретних кейсів. Ситуаційне навчання за гарвардською методикою сьогодні – це інтенсивний тренінг слухачів з використанням відеоматеріалів, комп'ютерного і програмного забезпечення.

Проведення занять по кейс-технологіям максимально просто і технологічно викладені реальні ситуації в галузі, які виникають в Україні. Навчальний модуль є комплексним методичним матеріалом і складається з трьох частин:

- навчальний посібник з вирішення кейс-задач для практичного досвіду;
- посібник з викладання кейс-задачі;
- комп'ютерна навчальна програма з фаху, яка розроблена на основі мультимедійних технологій [3, 166].

Навчальний посібник з вирішення кейс-задач включає завдання і методичні вказівки до їх виконання. Містить блок вихідної інформації з заповненими формами документів та блок робочих документів для виконання завдань.

Посібник для викладачів містить інформацію про можливі варіанти рішення кейс-задач та методичні рекомендації по використанню задачі в навчальному процесі для різних цілей: для навчання по темам курсу (для закріплення теоретичних знань); для виконання самостійної роботи; для організації ділових ігор та ін.

Програмний продукт по кейс-задачам передбачає багатоваріантне рішення практичної задачі, може використовуватися як наскрізний практичний курс нав-

чання та також як локальні навчальні задачі по окремих темах. В результаті вирішення задачі кожний з студентів виконує весь комплекс операцій, заданих йому. Для зручності всі операції мають наскрізну нумерацію [3, 167].

Студенти, власноруч виконавши завдання на віртуальному закладі, набудуть впевненості в тому, що справжня практика їм по плечу.

Якщо робити наголос на використанні методів активного навчання в процесі викладання дисципліни, то слід враховувати, що нас цікавить не репродуктивний, а продуктивний результат навчання, за яким можна виділити різні рівні задач викладача, а також методи і форми проведення занять з метою стимулювання творчої активності студентів (табл. 1) [1, 25–26].

Таблиця 1

Вибір методів організації учбово-пізнавальної діяльності студентів
у процесі вивчення дисциплін

№ з/п	Задачі викладача	Методи і форми проведення занять
1.	Переконати в необхідності навчання. Виявити потребу в знаннях, уточнити програму	Вхідний контроль знань з використанням засобів і методів програмованого навчання
2.	Збудити інтерес до навчання. Зруйнувати стереотипи. Спонукати до творчого мислення і формування продуктивних знань	Проблемні лекції у формі бесіди, лекції-дискусії, «мозкової атаки», лекції з розглядом мікроситуацій, лекції з використанням техніки зворотнього зв'язку
3.	Зняти питання. Виявити і усунути помилкові уявлення і невірне практичне використання вивченого матеріалу	Лекція-консультація. Прес-конференція. Програмована консультація. Індивідуальні консультації.
4.	Закріпити й поглибити отримані знання, сформувати або вдосконалити вміння і навички в їх використанні	Аналіз ситуацій, вирішення господарських ситуацій, розгляд конкретного матеріалу, програвання ролей, тренінг, ділові ігри та ін
5.	Створити умови для активного обміну знаннями і досвідом, творчого засвоєння передового досвіду	Тематична дискусія, «круглий стіл», виїзні тематичні заняття, стажування
6.	Створити умови для практичного використання отриманих знань і перевірити вміння їх використання	Виїзні заняття і стажування зі спеціальним завданням, вирішення ситуаційних завдань і проведення ділової гри на матеріалі конкретного підприємства, аналіз і обговорення конкретних робочих матеріалів (проектів), розробка і захист підсумкової роботи

А звідси ставляться і відповідні дидактичні задачі: перевірити вміння оперувати отриманими знаннями, вміння використовувати їх при вирішенні практичних занять, вміння самостійно аналізувати, узагальнювати й робити практично значимі висновки, спонукати до самоконтролю, самооцінки і розвитку власних знань, реалізувати безпосередній перехід від отримання знань до їх використання в професійній діяльності.

Таким чином, слід використовувати такі способи контролю, що активізують учбово-пізнавальну діяльність студентів, а саме: тестування, програмований контроль, підсумкову співбесіду, розробку та захист випускних робіт в формі рефератів та реальних проєктів та ін.

Слід урахувати, що найкращий результат навчання досягається лише при комплексному використанні різноманітних методів та інших дидактичних засобів.

Лекційно-семінарська форма навчання, як нам видається, потребує не революції, а еволюції. Насамперед, за рахунок активізації. Прирощення якості освіти неможливе без активізації навчального процесу. Потрібне не навчання, спрямоване на накопичення інформації, не навчання за принципом «чорного ящика», коли розглядають студента, як «чорний ящик», який треба наповнити інформацією, а навчання, що має результатом розвиток навичок і вмінь [4, 253]. Як визначив Д. Галіфакс ще у 17 сторіччі, освіта – це те, що залишається тоді, коли ми уже забули все, чому нас вчили. Сучасне суспільство вимагає від випускників закладів вищої освіти високого рівня самостійності, вміння швидко приймати рішення, не боятися особистої відповідальності.

Слід вказати на те, що активна концепція навчання перегукується з концепцією модусу буття Є. Фрома, на противагу модусу володіння. Студент, що орієнтований на володіння, на переконання Є. Фромма, може слухати лекцію, сприймати слова, розуміти логічну побудову фраз і їх смисл і в найкращому разі дослівно записати все, що каже лектор в свій зошит для того, щоб потім визуїзувати конспект, і, таким чином, скласти іспит. Однак зміст лекції не стає частиною його системи мислення, не розширяє, не збагачує її. Між студентом і змістом лекцій так і не встановлюється ніякого взаємозв'язку, вони залишаються чужими одне одному, хіба що кожен із студентів стає володарем певної колекції чужих висловлювань. Індивідів такого типу свіжі думки або ідеї щодо певного предмету неабияк бентежать, адже все нове ставить під сумнів ту фіксовану суму знань, якою вони володіють. І навпаки, студенти, що навчається за модусом буття не починають слухати курс будучи *tabulae rasaе*. Вони раніше уже обмірковували проблеми, які будуть розглядатися в лекції, у них у зв'язку з цим виникли свої власні питання і проблеми. Вони не пасивно вмістилище для слів та думок, вони слухають і чують, одержуючи інформацію, вони реагують на неї активно і продуктивно. Вони не просто набувають знань, які можуть віднести додому і визуїзувати. На кожного з таких студентів лекція справляє певний вплив, в кожному викликає якісь зміни: після лекції він (або вона) уже чимось відрізняється від тієї людини, якою він був раніше. Оскільки навчання це бінарна система, тобто вимагає зусиль, як студента так і викладача, такий спосіб засвоєння знань може існувати лише у тому разі,

якщо лектор пропонує матеріал, що стимулює інтерес студентів. Переливання з пустого в порожнє не може зацікавити студентів з установкою на буття. Якщо таке стається, вони радше воліють зосередитися на власних думках.

Таким чином, йдеться не про радикальну зміну форми навчання, йдеться про активізацію процесу навчання, коригування його спрямування з чистого здобуття знань на навчання при якому знання є посередником для формування навичок та вмінь. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності вислів мудреця, про те, що учень – це не посудина, яку треба заповнити, а свіча, яку треба запалити [4, 254].

Отже, незаперечним є той факт, що в сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні традиційні форми відносин викладач-студент не завжди є ефективними. Можливість і необхідність застосування тих чи інших форм активних методів навчання залежить від специфіки дисципліни, рівня підготовленості студентів та викладача.

Таким чином, правильний вибір місця використання того або іншого методу (форми проведення занять) по ходу реалізації навчального плану дозволяє отримати сукупний навчальний ефект і підвищити рівень професійної підготовки спеціалістів з фаху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боліла С.Ю., Бикова В.Г. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення дисципліни «Економіка підприємства». Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: Тези доповідей на науково-методичній конференції. 23–24 лист. 2005 р. / Відп. за вип. С.І. Демьяненко. К.: КНЕУ, 2005. 300 с.
2. Примаченко О.Л. Використання активних методів навчання під час лекцій. Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: Тези доповідей на науково-методичній конференції. 23–24 лист. 2005 р. / Відп. за вип. С.І. Демьяненко. К.: КНЕУ, 2005. 300 с.
3. Вороновська О.В. Метод конкретних ситуацій у навчальному процесі. Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: Тези доповідей на науково-методичній конференції. 23–24 лист. 2005 р. / Відп. за вип. С.І. Демьяненко. К.: КНЕУ, 2005. 300 с.
4. Пасько О.В. Концептуальні змістовні та дидактичні засади викладання курсу «Звітність підприємств». Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: Тези доповідей на науково-методичній конференції. 23–24 лист. 2005 р. / Відп. за вип. С.І. Демьяненко. К.: КНЕУ, 2005. 300 с.